

Вважаємо, що проект «Мобільне пакування» є досить прогресивним на сучасному етапі розвитку проблем паркування, актуальним для функціонування та розвитку соціально-економічних процесів у місті та оптимальним для отримання максимального ефекту у короткостроковому періоді вирішення проблематики паркування.

Список використаних джерел

1. Габрель М.С. Економіко-організаційні фактори підвищення ефективності транспортної системи міста / М.С. Габрель // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: [зб. наук. праць] / НУВГП. – Рівне, 2007. – №4. – С. 161–167.
2. Гармонізація транспортної системи країни з вимогами ЄС сприятиме економічному зростанню (рекомендації звіту Європейського Союзу та Програми розвитку) / [Електрон. ресурс] / Організація Об'єднаних Націй. – 2010. – Режим доступу: [http://www.undp.org.ua/ua/media/45-prosperity-poverty-reduction-andmdgs/990-harmonisation-of-ukraines-transport-system-with-eu-](http://www.undp.org.ua/ua/media/45-prosperity-poverty-reduction-andmdgs/990-harmonisation-of-ukraines-transport-system-with-eu-requirements-to-facilitate-economic-development-new-eu-undp-report-says)

requirements-to facilitate economic-development-new-eu-undp-report-says

3. Габрель М.С. Основні механізми регулювання розвитку транспортної інфраструктури міст / М.С. Габрель // Формування ринкових відносин в Україні: [зб. наук. праць] / Науково-дослідний економічний інститут. – Київ, 2009. – №3(94). – С. 137–141.

4. Лобашов О.О. Моделювання транспортних потоків у містах з урахуванням мережі парковки автомобільного транспорту / О.О. Лобашов, О.В. Прасоленко // Коммунальное хозяйство городов: науч.-техн. сб. – К.: Техніка, 2006. – Вип. 69. – С. 161–165.

5. Мурований І.С. Дослідження впливу парковок на ефективність транспортних потоків на вузьких дорогах на прикладі м. Луцька // І.С. Мурований, І.О. Павлова / Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 122/2011. Серія: Машиноприладобудування та транспорт. – Севастополь, 2011. – С. 65–68.

6. КП «Київтранс»: [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.kpt.kiev.ua/>

7. Мобільні GSM/UMTS оператори. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://red-forum.com>

УДК 332.3:631.95

Л.А. ГУНЬКО,

к.е.н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Оцінка еколого-економічного стану сільськогосподарського землекористування Київської області

У статті проведений аналіз еколого-економічного стану сільськогосподарського землекористування Київської області. Виявлено проблеми екологічного стану земель. Визначено основні напрями щодо раціонального використання та охорони земель.

Ключові слова: землекористування, сільське господарство, екологічний стан, ґрунти, орні землі, родючість.

Л.А. ГУНЬКО,

к.э.н., доцент, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

Оценка эколого-экономического состояния сельскохозяйственного землепользования Киевской области

В статье проведен анализ экологического состояния сельскохозяйственного землепользования Киевской области. Вывявлены проблемы экологического состояния земель. Определены основные направления по рациональному использованию и охране земель.

Ключевые слова: землепользование, сельское хозяйство, экологическое состояние, почвы, пахотные земли, плодородие.

L.A. GUNKO,

Associate Professor Department of Land Management National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ph.D., Associate Professor

Evaluation of ecological and economic status of the agricultural land of the Kiev region

The article analyzes the ecological status of the agricultural land of the Kiev region. The problems of the environmental condition of the land. The main directions for the rational use and protection of land.

Keywords: land use, agriculture, ecological condition, soil, arable land fertility.

Постановка проблеми. Земельні перетворення в Україні викликали значні зміни земельних відносин, організаційно-правових і організаційно-територіальних форм землекористування і власності на землю. Перерозподіл земель, поява різних форм власності і господарювання дозволить сформулювати основу нових земельних відносин.

Послаблення ролі держави у здійсненні землеустрою порушило комплексність у проведенні землевпорядних робіт, призвело до виникнення хаосу у використанні земель, появи

недоліків у землеволодінні та землекористуванні, ігнорування рельєфу схилу і ландшафтних принципів проектування. Наслідком цього є нераціональна організація землекористувань, неефективне використання території, подальший розвиток процесів водної та вітрової ерозії, дисбаланс в економіці й у соціальній сфері.

Сучасний екологічний стан нині оцінюється як кризовий, коли вже стали неможливими його самовідновлення та самовідтворення. Невпинне поглиблення екологічної кризи зумо-

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

вило необхідність радикальних змін щодо цілей і пріоритетів розвитку. Це означає, що ця проблема набула першочергового значення, зокрема в галузі землекористування.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблема раціонального, економічно доцільного, екологічно безпечного використання та охорони земельних ресурсів займає досить вагоме місце у працях таких вчених, як Г.Д. Гуцуляк, Д.С. Добряк, А.Г. Мартин, А.Я. Сохнич, М.Г. Ступень, В.М. Трегобчук, А.М. Третяк, М.А. Хвесик та інших вчених. Результати їхніх досліджень охоплюють широке коло зазначених проблем. Проте динаміка змін зумовлена новим земельним законодавством, трансформація економічних відносин, загострення соціальної та еколого-економічної ситуації вимагає проведення постійних досліджень з метою вирішення питання використання і відновлення земель.

Враховуючи динамічність земельних перетворень, доцільно приділити особливу увагу питанням екологічного та економічного стану сільськогосподарського землекористування, встановити проблеми екологічного стану земель.

Метою статті є висвітлення тенденцій змін еколого-економічного стану сільськогосподарського землекористування та визначити основні напрями щодо раціонального використання та охорони земель.

Виклад основного матеріалу. Під сільськогосподарським землекористуванням, як екологічною системою, розуміють територіальний комплекс оптимальних взаємозв'язків ґрунту, організмів і атмосфери через склад і структуру угідь, систему організації і методів використання землі та інших природних ресурсів тощо на визначеній території суші.

Метою будь-якого, в тому числі і сільськогосподарського, землекористування є одержання найвищої користі, найвищого ефекту від землі за дотримання вимог збереження і поліпшення її корисних властивостей.

Розвиток земельного ринку в досліджуваній області залежить від обсягів первинної приватизації земельних ділянок громадянами та юридичними особами, а також від забезпечення належного розвитку ринкової інфраструктури і стабільності законодавчо-правової системи прав на землю.

Первинну приватизацію сільськогосподарських угідь області в цілому завершено. Приватизація земель селянами відбулася через передачу земель державної власності недержавним сільськогосподарським підприємствам. Загальна площа приватизованих земельних ділянок становить 247,3 тис. га.

Обсяги приватизованих громадянами земельних ділянок: для житлового будівництва та обслуговування будинку і господарських будівель – 101,9 тис. га (41,2% загальної їхньої площі), для ведення особистого селянського господарства – 128,7 тис. га (52,1%), для садівництва – 16,4 тис. га (6,6%), для індивідуального дачного та гаражного будівництва – 0,3 тис. га (0,1%).

У розвитку орендних земельних відносин зацікавлені власники земельних часток (паїв), фермери, розмір землекористувань яких поки що недостатній для ведення конкурентоспроможного високорентабельного господарства.

Для новостворених сільськогосподарських підприємств формування оптимальних землекористувань можливе лише через оренду землі. Площа переданих в оренду земельних часток (паїв) у 2011 році становила 797,14 тис. га.

Укладено 255,02 тис. договорів оренди земельних часток (паїв), з них 133,91 селянами-пенсіонерами. Як правило, договори оренди земельних часток (паїв) укладаються на короткі строки: близько 66,4% договорів (169293) – на 4–5 років. Це свідчить про те, що селяни не поспішають остаточно взяти на себе зобов'язання щодо конкретного орендаря і задовольнитися рівнем орендної плати, яку їм нині пропонують. В умовах, коли тільки з'являється конкурентний попит на землю, це явище цілком виправдане й логічне. Орендодавець чекає вигідніших пропозицій. Але з погляду організації стабільного виробництва, підвищення родючості ґрунтів короткострокова оренда є перешкодою для капіталовкладень у довгострокове поліпшення землі.

Плата за оренду земельних часток у грошовому еквіваленті в 2011 році була на рівні 236 млн. грн. Це надзвичайно позитивне соціально-економічне явище. Більше половини цих коштів отримали селяни-пенсіонери. Поки що плата справляється здебільшого в натуральній формі (70,9%).

З початку продажу земельних ділянок місцевими радами та держадміністраціями з числа земель державної і комунальної власності було продано 2991 земельна ділянка загальною площею 4147,450 га і вартістю 989 856,165 тис. грн., із них: земель несільськогосподарського призначення – 2944 ділянок площею 2822,710 га вартістю 972 168,305 тис. грн. [1].

Куплено права на оренду шести земельних ділянок із земель державної та комунальної власності для підприємницької діяльності площею 3,56 га вартістю 2458,983 тис. грн., з них: громадянами України – дві ділянки площею 0,330 га вартістю 371,230 тис. грн.; юридичними особами України, які засновані громадянами та юридичними особами України, – чотири ділянки площею 3,23 га вартістю 2087,753 тис. грн. [1].

Основними землекористувачами в області є сільськогосподарські підприємства, в користуванні яких знаходиться 794,63 тис. га, або 47,14% сільськогосподарських угідь від загальної площі області, в тому числі у сільськогосподарських товариств – 26,01%, у сільськогосподарських кооперативів – 3,2%, у державних сільськогосподарських підприємств – 3,76%.

Для сільського господарства особливо важливо мати найповнішу характеристику земель за якісними відмінностями території, зокрема ґрунтового покриття та екологічного стану земель.

Ґрунтовий покрив Київщини за матеріалами великомасштабних обстежень складається з багатьох відмін ґрунтів, які належать до кількох генетичних груп: дерново-підзолисті ґрунти (21%); опідзолені ґрунти (22%); чорноземи і чорноземні ґрунти (47%); лучні та дернові ґрунти (8%); болотні ґрунти та торфовища (2%) [2]. Такі сприятливі ґрунтово-кліматичні умови забезпечують інтенсивний розвиток сільського господарства.

Для характеристики екологічного стану сільськогосподарського землекористування Київської області використано такі показники: вміст гумусу в ґрунтах, внесення органічних добрив, внесення мінеральних добрив, стан еродованості орних земель, характеристика сільськогосподарських угідь за ознаками, що впливають на родючість ґрунтів, відповідність ґрунтів гігієнічним нормативам, розораність території та сільськогосподарських угідь, лісистість [3].

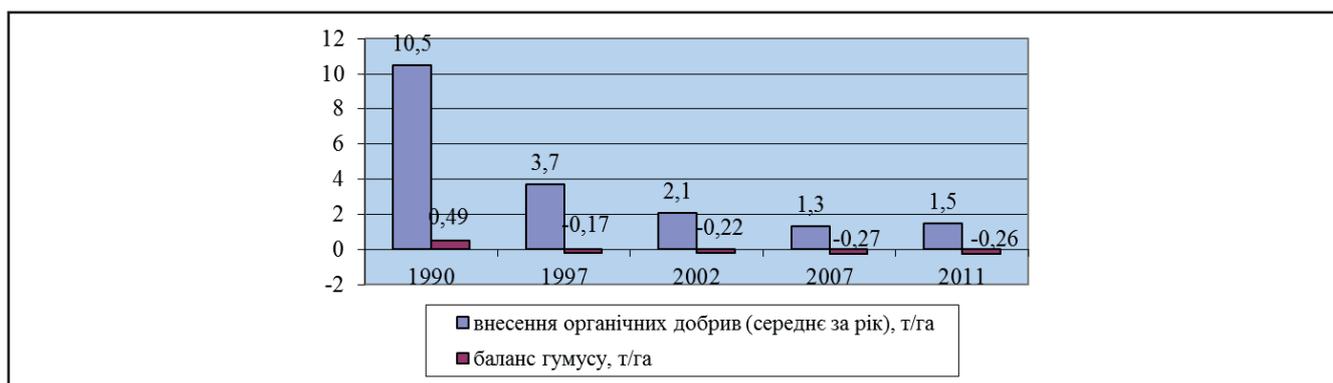

Рисунок 1. Динаміка балансу гумусу ґрунтів Київської області*

* Розраховано згідно з даними «Статистичний щорічник Київської області за 2011 рік. – К., 2012. – 515 с.» за «Методичними рекомендаціями по складанню робочих проектів організацій вирощування с.-г. культур». – Київ, Інститут Укрземпроект. – 1985.

Основним критерієм оцінки екологічного стану сільськогосподарських угідь є родючість ґрунтів як основа функціонування цієї категорії земель. У Київській області великий резерв родючих ґрунтів. Але починаючи з 90-х років минулого століття зменшилися обсяги робіт щодо підвищення продуктивності земель. І як наслідок – значне виснаження ґрунтів. В агроекосистемах утворився стійкий дисбаланс гумусу, який є одним з основних показників оцінки родючості ґрунтів.

Аналіз стану ґрунтів свідчить про постійне зменшення кількості гумусу внаслідок виносу органіки з урожаєм та згорання її під час механічних обробіток. Якщо на початку 90-х років за рахунок внесення 10,5 т/га органічних добрив гумус компенсувався на 0,49 т/га, то в 1997 році дефіцит його становив 0,17 т/га, в подальші роки дефіцит гумусу і далі збільшувався, і в 2011-му при внесенні органічних добрив 1,5 т/га дефіцит гумусу становив 0,26 т/га (рис. 1).

Значно зменшилося використання під сільськогосподарські культури мінеральних добрив, які є одним з основних джерел поповнення ґрунту поживними речовинами, але при високій вартості останніх їхня роль у підвищенні врожайності знижується.

В області ускладнюється екологічний стан земель через розвиток ерозії. Передумови для розвитку ерозійних процесів створює характер використання земель. Серед освоєних земель найбільш схильні до ерозії орні, що зумовлено глибокими, часто необоротними перетвореннями рослинного і ґрунтового покривів у процесі сільськогосподарського виробництва [4].

Ерозія як фактор деградації ґрунтового покриву і екологічної небезпеки оцінюється передусім інтенсивністю змиву. Середньорічний змив ґрунту з орних земель часто становить 10–15 т/га, а під просапними культурами подекуди досягає 20–30 т/га [5].

Найбільший середньорічний розрахунковий змив ґрунту з орних земель у Богуславському районі – 42,3 т/га, а в цілому для орних земель Київської області цей показник становить 11 т/га.

Особливе занепокоєння викликають масштаби та інтенсивність ерозійних процесів на чорноземних і близьких до них за родючістю ґрунтах. У змитих ґрунтах крім різкого скорочення верхніх гумусових горизонтів спостерігається різке зменшення вмісту гумусу. Втрата верхнього гумусового горизонту призводить до спаду природної родючості ґрунтів. Запаси поживних речовин та їхні рухомі форми зменшуються. Найбільш еродовані орні землі у Тетіївському (35,5%), Богуславському (34,6%), Таращанському (31,2%) районах. Ґрунти поліської й лівобережної частин області практично не еродовані.

Сучасний екологічний стан ґрунтів погіршується і за іншими якісними показниками (засоленість, солонцюватість, перезволоженість, підвищення кислотності, руйнування структури)

Значні площі Київщини займають ґрунти з незадовільними властивостями: засолені ґрунтів на території області становить 72,7 тис. га, площа солонцюватих та з солонцевими комплексами ґрунтів – 5,2 тис. га, кислих – 572,1 тис. га,

Рисунок 2. Розораність території та сільськогосподарських угідь, % *

* Розраховано за даними Держземагентства України.

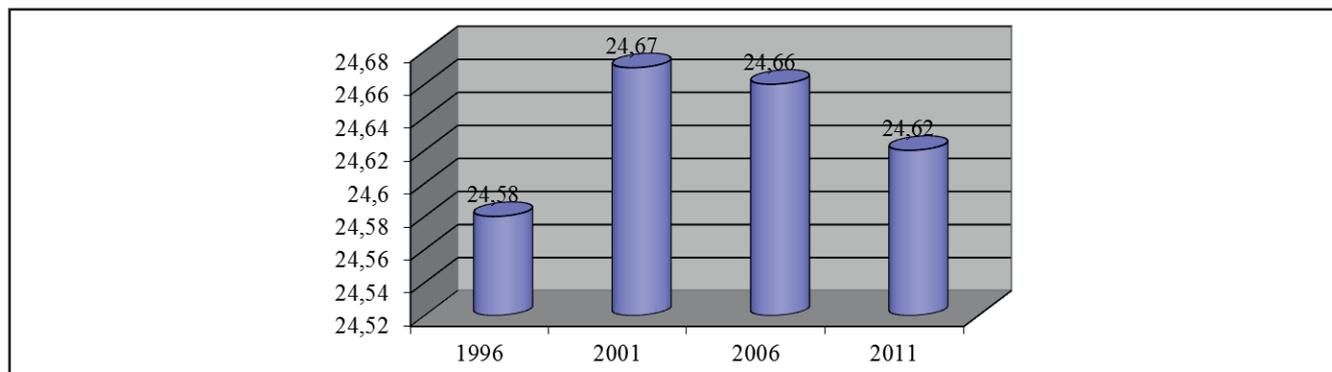

Рисунок 3. Лісистість території до суші, % *

* Розраховано за даними Держземагентства України.

дефляційно небезпечних – 745 тис. га, змитих – 173,7 тис. га, перезвожених – 35,8 тис. га, заболочених 83,7 тис. га.

Усунення зазначених негативних явищ потребує радикальних соціально–економічних, правових та технологічних змін. Їх раціональне використання неможливе без здійснення меліоративних, агротехнічних та агрохімічних заходів.

Особливу екологічну проблему спричинила Чорнобильська катастрофа. Внаслідок аварії на ЧАЕС у Київській області забруднено понад 18% від загальної площі обстежених угідь [6].

Основними чинниками, що дестабілізують екологічну ситуацію в області, є висока сільськогосподарська освоєність і розораність території. За останні роки порівняно з 1996 роком у 2011 році у Київській області розораність території зменшилася від 53,3 до 51,4%, або на 1,9 пункту, а сільськогосподарських угідь від 83,6 до 81,5%, або на 2,1 пункту (рис. 2).

Важливий захід щодо поліпшення екологічного стану агроландшафтів – збільшення площ лісів. Лісові насадження сприяють підтриманню екологічної стабільності, зменшенню ерозійних процесів, поліпшенню естетичної якості і є важливою ланкою в оптимізації ландшафту.

Лісистість території області порівняно з 1996 роком дещо збільшилася, але останніми роками поступово зменшується. Якщо в 1996 році лісистість суші становила 648 тис. га, або 24,58%, то у 2011 році – 648,8 тис. га, або 24,62% (рис. 3).

Висновки

Таким чином, в умовах нових земельних відносин еколого–економічний стан землекористування регіону значно погіршився. Як наслідок цього спостерігається дисбаланс гумусу в ґрунтах через різке зменшення внесення органічних і мінеральних добрив. Залишається нерозв'язаною проблема ерозії ґрунтів, оскільки їх площа не скорочується; зростають площі засолених земель, що підтверджує недостатнє їх гіпсування;

радіаційна ситуація стабілізується, в основному, завдяки природним процесам (фізичному розпаду радіонуклідів, їхня фіксація і перерозподіл у різних компонентах навколишнього середовища тощо). Хоча і намітилася позитивна тенденція до зменшення розораності сільськогосподарських угідь і збільшення лісистості території, проте поки що це не сприяє поліпшенню екологічної ситуації. Можна сказати, що зміна форм власності та господарювання на землі до цього часу не привели до поліпшення використання земельних ресурсів.

Для збереження і раціонального використання земельних ресурсів необхідно визначити комплекс заходів щодо охорони земель та підвищення їхньої продуктивності. Припинення процесів деградації та виснаження земель не тільки відкриє значні резерви збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, а й забезпечить суттєве оздоровлення екологічних умов життя.

Список використаних джерел

1. Еколого–ландшафтне впорядкування землекористування сільськогосподарських підприємств в умовах нових земельних відносин: монографія / В.М. Другак, Л.А. Гунько. – К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2013. – 185 с.
2. Засульська Т.М., Захарченко І.Г. Ґрунти Київської області. – К.: «Урожай», 1969. – 60 с.
3. Теоретичні засади сталого розвитку землекористування у сільському господарстві / Д.С. Добряк, А.Г. Тихонов, Н.В. Гребенюк. – К.: Урожай, 2004. – 136 с.
4. Осипчук С.О. Проблеми ерозії та охорони ґрунтів України // Агро–екологічний журнал. – 2001. – №1. – С. 63–67.
5. Гарбуз М.Ю., Дорош Й.М., Осипчук С.О. Ерозія ґрунтів Київської області та заходи боротьби із нею // Землевпорядний вісник. – 2001. – №4. – С. 73–78.
6. Національна програма охорони земель до 2010 року // Київ. – 1998. – 126 с.